

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

^{1,2}Національний університет «Одеська політехніка»

Анотація: Метою роботи є дослідження інвестиційного забезпечення процесів цифрової трансформації та напрямів розвитку цифрової економіки в нестабільних умовах, обґрунтування сучасних напрямів та передумов інвестиційного забезпечення процесів цифрової трансформації для інноваційного розвитку підприємств.

Ключові слова: інвестиційне забезпечення; цифрова трансформація; інноваційний розвиток підприємств.

Abstract: The purpose of the work is the research of investment support for the processes of digital transformation and directions of development of the digital economy in unstable conditions, substantiation of modern directions and prerequisites for investment support of digital transformation processes for the innovative development of enterprises.

Keywords: investment support; digital transformation; innovative development enterprises.

Цифрова трансформація підприємств, метою якої є отримання економічного ефекту від впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), потребує значних фінансових вкладень. Багато підприємств розробляють інвестиційну стратегію, метою якої є залучення інвесторів, підвищення інвестиційної привабливості, розробки проектів впровадження ІКТ.

З метою збільшення вигоди від цифрової трансформації та створення єдиного цифрового ринку Європейською комісією розроблено програму «Цифрова Європа» на період 2021–2027 р., що має підвищити економічну ефективність та конкурентоспроможність Європи та надати позитивний ефект для всіх її громадян. Для реалізації стратегії єдиного цифрового ринку та подолання інвестиційного розриву, було виділено загальний бюджет у розмірі 9,2 млрд євро.

Для реалізації намірів широкого впровадження цифрових технологій, в Україні, як і в багатьох країнах світу, було затверджено національну програму Digital Agenda Ukraine у 2017 р., ухвалено «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки». Серед основних цілей цифрової трансформації країни стали: впровадження високопродуктивних обчислень, штучного інтелекту, забезпечення кібербезпеки, досягнення передових позицій у цифровій галузі, забезпечення широкого використання цифрових технологій в економіці та суспільстві.

Реалізація цілей цифрової трансформації потребує значної фінансової підтримки. Інвестиції у цифрову трансформацію визначають витрати, що спрямовані у розвиток цифрової інфраструктури (мережі зв'язку, хмарні сервіси, платформи даних, кібербезпеку тощо) та інвестиції у цифровізацію окремих сфер економічної діяльності, для реалізації інвестиційних проектів цифровізації, створення локальних та інтелектуальних мереж, штучного інтелекту, впровадження обладнання та програмного забезпечення тощо.

Цифрова інфраструктура та цифрові послуги відіграють подвійну роль – вони одночасно є потенційною ціллю для місцевих та іноземних інвестицій та ключовим фактором, який створює значний додатковий потенціал для низки традиційних секторів шляхом підвищення продуктивності, збільшення ефективності та збагачення ринку праці та освіти новим набором передових навичок.

Попри велику кількість наукових публікацій з питань розвитку цифрової економіки країн світу, метою дослідження є визначення тенденцій та передумов інвестиційного забезпечення процесів цифрової трансформації в Україні. Цифрова трансформація стосується не тільки запровадження цифрових технологій та створення інноваційних високотехнологічних продуктів, та розвинутої цифрової інфраструктури, а й докорінного перетворення моделей господарювання, використання цифрових технологій для створення нових або зміни існуючих бізнес-процесів корпоративної та загальнонаціональної культури та клієнтського досвіду відповідно до нових вимог бізнесу і ринку.

Для реалізації процесів цифрової трансформації підприємством, необхідно перебудувати систему менеджменту та визначити цифрову стратегію, яка спрямована на перетворення підприємства на цифрове, де цифровий зв'язок забезпечує взаємодію бізнес-організації зі своїми клієнтами, управлінські рішення приймаються на основі аналізу великих даних, побудови бізнес-моделей та процесів за допомогою цифрових мереж, які підтримуються технологічними платформами корпоративного класу, використання хмарних технологій, управління додатками.

Цифрова стратегія підприємства потребує зміни всієї системи управління, насамперед бізнес-моделей, які визначають як: аналітичну методику, що дозволяє зрозуміти процеси, завдяки яким компанія заробляє гроші; спосіб організації бізнесу в галузі, що відображає економічну логіку діяльності компанії та пояснює, як нові продукти, технології, організаційні новації створюють економічну цінність для споживачів, акціонерів, партнерів, як компанія отримує прибуток; спосіб, у який компанія створює цінність для клієнтів та отримує від цього прибуток; спосіб створення, доставки, продажу, утримання цінності організацією [1].

Цифрова трансформація бізнес-моделі представлена німецькими економістами Д. Шальмо та К. Уільмсом у 2017 р. у наступній послідовності: Digital Reality (цифрова реальність), що визначається аналізом доданої вартості, інтересами зацікавлених сторін та потребами клієнтів; Digital Ambition (цифрова амбіція), що визначає основні цілі цифрової трансформації в контексті часу, фінансів, простору й якості; Digital Potential (цифровий потенціал), що встановлює найкращі практики та активатори розвитку цифрової трансформації; Digital Fit (цифрова адаптація), що визначає оцінку і порівняння з існуючою бізнес-моделлю; Digital Implementation (цифрова реалізація), що визначає упровадження розробленої цифрової бізнес-моделі з урахуванням цифрового досвіду клієнтів і цифрової мережі створення вартості, яка описує інтеграцію з партнерами. Також на даному етапі визначаються ресурси і можливості [2].

Для інвестиційного забезпечення реалізації цифрової трансформації підприємства, необхідно сформувати напрямки інвестиційної діяльності з урахуванням перспективи. Інвестиційна стратегія цифровізації є системою довгострокових цілей інвестиційної діяльності і набором найбільш ефективних шляхів реалізації цифрової трансформації. Інвестиційна стратегія цифровізації являє собою систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, обумовлених загальними завданнями його цифрової трансформації, а також вибір найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення.

Інвестиційну стратегію цифровізації підприємства представляють як генеральний план інвестиційної діяльності підприємства з реалізації процесів цифрової трансформації, що визначає пріоритети її напрямків і форм, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей, що забезпечують передбачений цифровий розвиток. Зазначимо, що інвестиційна стратегія цифровізації включає в себе довгостроковий план з реалізації управління інвестиційною діяльністю шляхом формування інвестиційної програмами, портфелю та окремих інвестиційних проєктів цифрової трансформації підприємства.

Сучасний підхід до розробки інвестиційних проєктів цифрової трансформації застосовує знання з методології управління проєктами, що ґрунтується на багаторічних дослідженнях та формалізована вченими у вигляді правил, настанов, документів, книг тощо. При розробці інвестиційних проєктів цифрової трансформації доцільно спиратись на керівництво до зводу знань з управління проєктом, що базується на концепції управління проєктами через застосування стандартних процесів та ітеративних методик.

Для створення більшого потенціалу та стійкості, урядом визначається пріоритет таким новим проєктам, що додають цінність, та стратегічно важливим проєктам, наприклад, цифровій інфраструктурі (широкосмуговий діапазон, центри обробки даних, хмарні послуги та 5G). Як визначено Стратегією «Україна 2030 Е-країна з розвинутою цифровою економікою», загальний обсяг інвестицій у цифровізацію промисловості, бізнесу та виробництв згідно розробленої може скласти до 70 млрд дол., а в цифровій інфраструктурі — до 16 млрд дол. (з них 80% — це кошти приватних компаній). Відповідно, споживання продукції та послуг сектору ІКТ локальним ринком складе від 86 до 100 млрд дол., не враховуючи громадського сегменту (без приватного споживання в домогосподарствах). Згідно прогнозів, цифровізація дасть можливість: створювати до 95% (у 2030 р.) додаткового ВВП на рік; за 10 років додатково створити до 1 260 млрд дол. ВВП; за 10 років збільшити надходження в бюджет на 240 млрд дол. Створити 700 тис. нових робочих місць (без урахування експортної ІТ-індустрії) [3].

Однією з перспективних програм для реалізації амбітних реформ та інвестицій, щоб зробити економіку та суспільство більш стійкими та підготовленими до цифрових технологій є EU Recovery and Resilience Facility (RRF), ухвалена 2021 р. та доповнена 2022 р., що надає у користування кошти, надані Фондом відновлення та стійкості. Загальна вартість Програми – 672,5 млрд євро, з них 312,5 млрд євро – у вигляді грантів. Європейська підтримка надається розробленим кожною з країн ЄС національним планам відновлення та стійкості [4].

Таким чином, реалізуючи системну політику забезпечення інвестування процесів цифрової трансформації, необхідними умовами повинні бути створення інституційних умов і можливостей для розвитку нових технологій та формування інвестиційної привабливості країни, де саме держава виступає основним драйвером цифровізації. Сьогодні неможливо знайти ефективні відповіді на сучасні виклики й досягти технологічного прориву без участі держави. Тому, для розширення інвестиційного забезпечення процесів цифрової трансформації в Україні необхідні подальші заходи з формування відповідного інвестиційного клімату, відповідної нормативно-правової бази, забезпечення доступу малого та середнього підприємництва до венчурного капіталу для реалізації інвестиційних проектів для забезпечення прискореного зростання темпів цифрового розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Левковець О.М. Інноваційні бізнес-моделі: особливості формування. Економічна теорія та право. 2019. № 2. С. 172-182.
2. Шалмо Д., Крістофер А. В., Бордман Л. Цифрова трансформація бізнес-моделей – найкраща практика, стимули та дорожня карта. Міжнародний журнал управління інноваціями. 2017. Вип. 21 (08). Р. 1–17.
3. Україна 2030E – країна з розвиненою цифровою економікою : веб сайт. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-12>].
4. План Маршалла для України: хибні історичні аналогії та реальні потреби України. Національний інститут стратегічних досліджень : веб сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/plan-marshalla-dlya-ukrayiny-khybni-istorychni-analohiyi-ta-realni-potreby>

Захарченко Лоліта Анатоліївна, кандидат економічних наук, професор кафедри економіки, Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, e-mail: zakharchenko.l.a@op.edu.ua

Zakharchenko Lolita A. – PhD in Economics, Professor of the Department of Economics, Odessa Polytechnic National University, Odessa, e-mail: zakharchenko.l.a@op.edu.ua

Маклецький Дмитро Георгійович, аспірант кафедри економіки, Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, e-mail: makletskyi.d.g@op.edu.ua

Makletskyi Dmytro G. – PhD student of the Department of Economics, Odessa Polytechnic National University, Odessa, e-mail: makletskyi.d.g@op.edu.ua